

Laudatio voor Lucien Posman

Lucien Posman en ikzelf schelen maar een paar jaren. Zelfde generatie, zelfde school, het conservatorium van Gent, toen nog een provinciaal nest, vandaag een even ambitieuze als wankel 'school of arts'. Samen gestudeerd en samen geven wij daar nu sakkerend les. Onze band van componist en uitvoerder is in onze studententijd begonnen en duurt voort tot op vandaag. En we hebben nog plannen. Toen ik een instrumentaal ensemble leidde, destijds het enige voor nieuwe muziek in Vlaanderen, speelde ik zijn instrumentale stukken. Nu ik al jaren een professioneel kamerkoor leid dat eerst Goeyvaerts Consort en nu AQUARIUS noemt, zing ik zijn koormuziek. Met dit koor namen we tien jaar geleden een eerste Cd van zijn koormuziek op. L.P. was toen 50. Tien jaar later kwam er een 2de koor-Cd uit met zijn koormuziek. LP is nu 60. Deze Cd kreeg onlangs een 10 op 10 in het vermaarde Nederlandse platen-blad Luister. 5/5 voor de uitvoeringen en 5/5 voor de originele en hoogstaande muziek.

Ik heb dus de muziek van deze componist zien evolueren. Begonnen, als zo velen, als een zoeker naar een eigen taal en naar een eigen imago en gerijpt tot een kunstenaar die die eigen taal en dat imago gevonden heeft en daar vrede mee heeft, heel goed wetende wat hij kan en wat hij waard is; hoe buitenstaanders hem ook in een hokje willen steken. L.P. weet inderdaad heel goed wat hij kan, welk een vakmanschap hij vergaard heeft. Hij kent zijn klassiekers en kan ze technisch grandioos uit zijn mouw schudden. Het superieure ambacht spat van elke partituur af. Met dat ambacht moet je natuurlijk iets vertellen, anders ben je een steriele academicus. Wat heeft L.P. te vertellen?

Hier verlaten we het terrein van de muzikale analyse en begeven we ons op het onvast(e) terrein van de subjectieve duiding. Wil ik in één volzin proberen te omschrijven wat deze toondichter wil vertellen, dan kom ik uit bij – excuseer mij – een versleten cliché, ontsproten aan de pen van een Tsjechische schrijver: “de ondraaglijke lichtheid van het bestaan”. P. is niet de auteur van het grote drama, hij is niet, à la Leonard Nolens, de lijdende eenzaam die zich opsluit in zijn werkkamer en de loodzware vragen des levens bekampt, hij is ook niet de eenzellige artiest die aan een oeuvre bouwt dat steen na steen wordt opgetrokken en naar zijn publiek niet omkijkt, hij is ook niet de oppervlakkige entertainer die vindt dat alles vooral niet te serieus mag genomen worden en ruikt waarmee hij kan scoren.

L.P. is heel serieus. Hij is zo serieus dat hij, waar hij kan, dit tranendal soelaas aanreikt. P. staat juist heel erg in het leven, ziet alles, hoort alles, leeft met alles mee. Hij wil juist heel erg communiceren met zijn muziek, maar dan op zijn voorwaarden: niet door naar succes te hengelen maar door een taal te ontwikkelen die zowel eenvoud als verfijning in zich heeft, een taal die welluidend is, maar allesbehalve goedkoop of simplistisch, een taal die de Grote Gevoelens verdunt en doseert en ze omzet in hele rijke gevoelige klanken en harmonieën. Er is veel lichtheid, speelsheid en humor in zijn taal. Elke vergelijking gaat mank, maar als ik een

Vlaams dichter zou moeten zoeken die zowat dezelfde artistieke attitude had, dan kom ik uit bij wijlen Herman De Coninck. Ik noem L.P. een dansende componist, in de oerbetekenis dan: voortdurend is daar die beweging, die energie, die onderhuidse swing, die flitsende frivole figuurtjes. De melodische en harmonische context mag rijk en gedragen zijn, Posmans ritme zorgt voor lichtheid, tegengewicht.

Ik vernoemde reeds Leonard Nolens. Ik vernoemde zo net Herman De Coninck. L.P. heeft zeer veel vocale muziek – liederen en koren – geschreven, maar – tenzij in opdracht – eigentijdse, Vlaamse auteurs tref je nauwelijks aan. Wel W.Blake, Friedrich Hölderlin, R.M. Rilke, Poesjkin. Met een kwinkslag gaf de componist steeds aan dat hij zo het gedoe met auteursrechten ontliet, maar er is natuurlijk meer aan de hand. De schrijvers die ik net opsomde zijn literaire reuzen met een grandioze taal en zeer gedifferentieerde boodschappen, boordevol nuances en schakeringen. Posman gebruikt deze belegen auteurs omwille van hun rijkdom maar ook omdat hij zo indirect zijn eigen verhalen kwijt kan.

Blake's maatschappelijk engagement is het zijne, Hölderlins diepe levensvragen zijn de zijne, Rilke's zintuiglijke precisie is de zijne.

Maar omdat P. zo midden in het leven staat, schuwt hij ook het volkse, het gewone niet. Lichtvoetige versjes van vrienden, een Afrikaans scheppingsverhaal, een spotlied uit de Carmina Burana, hij zet ze even graag en met groot kunnen op muziek. Bekijk zijn opuslijst en de alleszeggende titels: boordevol milde ironie, humor en wijze afstand en relativering. Heeft u, dames en heren, al naar een fluitkwartet geluisterd dat "Geen noot, sapperloot" heet? Ik dacht het niet. En wees maar zeker dat hij u op het verkeerde been zet. (Ik denk dat hij het adjectief 'klef' als een scheldwoord zou gebruiken.) Moesten we die opuslijst samen overlopen dat zijn we 2 uur bezig en dat is, godzijdank, niet de bedoeling. Ik pik er gewoon twee meesterwerken uit: aan de ene kant zijn flitsende actieopera Hercules Haché – een opera met het tempo van een stripverhaal of een politieverhaal, veruit het beste wat in decennia in Vlaanderen op dat gebied geschreven is, en aan de andere kant zijn, helaas tot nog toe, enige strikkwartet met de simpele titel "O, zon!" Met uitroepteken. Neem de proef op de som, bemachtig een Cd en luister niet, 1, niet 2, maar vele keren naar dat kwartet. Het is P. in een notendop: een vervlechting van melancholie en speelsheid, zoals hij dat alleen kan. Nog nooit hebben trillers op vioolsnaren zulk een huiveringwekkende 'unheimlichkeit' uitgedrukt.

Als koorcomponist is hij voor mij in Vlaanderen de top. (Het toeval wil dat volgende zondag, ook om 11u, in het Antwerpse Elzenveld een hommage Lucien plaats vindt met een ruime selectie uit zijn koormuziek.) Er zijn er die in zijn buurt komen, maar aan zijn verscheidenheid kan niemand tippen. Hij is evenzeer en even goed een instrumentale componist, alleen komt die bij ons zo weinig aan bod dat weinigen de kwaliteiten ervan kunnen waarnemen. Dat de Vlaamse componisten in eigen land schandalig verwaarloosd worden, is zo'n oud zeer, dat ik het hier niet wil ter sprake brengen.

Ik heb het al twee keer onderstreept dat L.P. een kunstenaar is die midden in het leven staat, letterlijk ook in het muzikale leven. P. is overal te vinden waar Vlaamse muziek uitgevoerd wordt en volgt de uitvoerders van zijn muziek ook, uit sympathie en steun, in hun concerten. Geen verjaardag of hulde of herdenking L.P. is erbij. De grootste databank van levende componisten is in zijn handen. P. heeft een heel groot hart voor zijn collega's en zijn uitvoerders. Hij is niet, uit op macht of monopolies of eigenbelang. Het is een van de alleraardigste kenmerken van deze kunstenaar als mens dat hij niet zaagt of klaagt, maar daadwerkelijk overal te vinden is waar zijn collega's – jong en oud- een steuntje kunnen gebruiken. Ook dat moest hier vandaag gezegd worden.

Er is, tot slot, één verheugend feit: L.P. is nog maar 60. Ik ken hem goed genoeg om hier te durven eindigen met een boude voorspelling: the best is yet to come!

Ik dank u zeer voor uw aandacht en wens u allen een heel fijn concert.

Marc Michael De Smet